خۆرهەڵاتی ناوەڕاست وعێراق

لە ئەم ئەرتیکلەدا بە شێوەیەکی زورسادە،"مەکرو" و بە کورتی باسی کومەلگایەکانی خۆرهەڵاتی ناوەڕاست دەکەین: تایبەتمەندیەکان
وئێڤولوسیونیزمی ئەم کومەلگایانە، کام ویژدانی سیاسی لە عێراق دا دەسەڵاتدارە لە کاتی شەری سارد و ئێستا، گورانکاری شانۆیی چیە و بەردەوام
بوونی لە عێراق دا، چەند خالی گرنگ بو عێراق و ئەنجامی ئەم ئەرتیکلە. هوشیار بارزانی گووت"
لە ناو کومەلگایەکانی خۆرهەڵاتی ناوەڕاست بە شێوەیەکی عام دەتوانێن بڵێین کە

- Aspect traditionnel (de voir, d'agir et de penser) est dominant dans la société et celle-ci est plutôt "statique".

- نەبوونی ڕێکخراو و دامودەزگاکانی حکوومی بە شێوەیەکی تازە، نوێ، مۆدێرن و ئەوەش نیشانی نەبوونی دیموکڕاسي راستەقینەیە. - گەل و
جەماوەری ئەم کومەلگایانە بە شێوەیەکی عام بارمتەی یەك حیزب، چەند کەس، ئەکتەری دەولي خارجي یان ئایدۆلۆجیایەکی تایبەت دایە لە زەمان دا و
لە ژێر کۆنترۆڵی توندوتیژی، زوڵموزوری، ستەم دا نە بە %دکانی جیاواز. - بە شێوەیەکی گشتی نەبوونی بەرژەوەندی عام، گەل و فەزای گشتی لە
ناو ئەم کومەلگایانە دا. - لە کاتی شەری سارد جوڵانەوەی پەیوەندیەکانی ئەکتەری دەولي ناوچەکە لە چوارچێوەی سیستەمی کاپیتالیزم و کۆمۆنیزم دا
بو. - هەر چەند ئێڤولوسیونیزمی ئەم کومەلگایانە، لە کومەلگایەک بو کومەلگایەکی تر جیاوازی هەیە لە ناو زەمان دا، بەڵام بە شێوەیەکی عام
ئێڤولوسیونیزمی ووشک، نەزان یان نێگەتیف بوویە. - تەدەخولی ئەکتەری دەولي خارجي بە شێوەیەکی بەردەوام لە ناوچەکەدا. بو؟ تاڵانی سروەت و
سامانی ووڵاتەکان، یارمەتیدانی بەرپرسەکانی حیزبی و حکوومی کە حەز ئەکەن کە گەلانی خۆرهەڵاتی ناوەڕاست هەر کۆیلە بمێنەوە، تەوازونی
ستراتیجي بینی ئەکتەری دەولي ناوچەکە...هتد. - بە شێوەیەکی گشتی بەرپرسەکانی حیزبی و حکوومی لە ژێر کۆنترۆڵی نەزانین و بەرژەوەندی
شخسی: هێز و دەسەڵات، ئایدۆلۆجیا، مادی، سایکولوژي، سەمبۆلیک،...هتد، دانە و بە کار هێنانی توندوتیژی، زوڵموزوری، ستەم بەرامبەر بە
جەماوەری خۆیان یان دراوسێکەی. - زور گرنگ و پێویستە کە گەل و جەماوەری ئەم کومەلگایانە زور زور داینامیکتر و زیندووتر بن بو بەرژەوەندی
عام لە ناو زەمان دا و پێویستە هەست بە گرنگی، ئەرک و بەرژەوەندی ڕاست و سەرەکی خۆتان بەکەن.

-Manipulation et contrôle de la société par la force brute qui peut prendre différentes formes et manières…etc. "

%دی هوکارەکانی سەرەوە وەکو یەك نییە لە ناو زەمان و مەکان دا. دەتوانێن

Histoire événementielle de l’Irak depuis sa création et suivant des faits politiques majeurs et de façon macro

بە سێ بەش دابش کەێن: لە سالی ۱۹۳۲ تا دروست بوونی دیکتاتۆرێتی سە دام حسین. چەند شتی کە لە ئەم ماوە دا هەبوون لە ناو کومەلگای عێراق
دا: ویژدانەکی سیاسي زور بچووك و زور بیداي کە لە ژێر دەسەڵاتی کۆنسپتەکانی ناسیونالیزم، کۆمۆنیزم، نەهێشتنی کۆلۆنیالیزم، سەربەخۆیي،...هتد،
دا بوویە و ئاستەکی پەروەردەیی، میدیای، سیاسی، هاتوچوو،...هتد، کە زور زور کەمتر بو لە ئێستا ،...هتد. بەشی دووم لە سالی ۱۹٦۸
تا روخاندنی دیکتاتۆرێتی بەعسي لە سالی ۲۰۰۳. شتی کە لە ئەم قۆناغە دا دروست بوو:**Regression and a frozen society**بە شێوازی
جورا جور. قۆناغی سێیەم: لە سالی ۲۰۰۳ تا ئێستا وچەند شتی کە پەیدا بوون لە ناو ئەم ماوەیەدا:

Le dégel et la régression de la société irakienne

وهاتنی بەرپرسەکانی دز، گەندەل ونەزانی بێ سنوور کە بوویان زور زور گرنگە: کۆیلە کردنی بەردەوامی کومەلگای عێراق بە شێوازی جیاواز،
بەرژەوەندی شخسی بەرپرسەکان وبەرژەوەندی ئەکتەری دەولي خارجي، تێکدانی فەزای گشتی بە شێوەي جیاواز.

هوکارەکانی هاوبەشیی ئەم سێ قۆناغە:

- Absence d’un leadership intègre, visionnaire

- ویژدانەکی سیاسي بەرپرسەکانی حیزبی، حکوومی کە زور بچووك، تەسك ونەزانە دەسەڵاتدارە لە زەمان دا لە سەر بەرژەوەندی گشتي، نەتەوەیی.
-**communitarianism**کی جورا جوری زور بە هێز کە داخڵی کومەلگا بوویە بە شێوەیەکی زور: قووڵ، ژەهراوی، بیداي و وەحشی.
- داینامیکەکانی جیاوازی کومەلگایەتی، سیاسی، ئابوری، دینی، سایکۆلۆجي، عەسکەری، ئیداری،...هتد، دژي بەرژەوەندی گشتي و جەماوەری عێراق
بوونە لە ناو زەمان دا.
- تەدەخولی ئەکتەری دەولي خارجي بە شێوازی جورا جور
-**Manipulation**ی جورا جور و بەردەوامی کومەلگا و گەلی عێراق بە دستی چەند بەرپرسەکی دز، گەندەل و نەزان لە زەمان دا.

هوشیار بارزانی گووت " هەموو گەلی عێراق زور پێویستە ئاگاداری خاڵەکانی ژێرەوە بیت:
- تا ئێستا نەبوونی بەرژەوەندی فەزای گشتی (شار، گوند، پەروەردە، عسکەری، ئەکتەری تاکە کەس،...هتد)، کومەلگا و گەلی عێراق
- بەرپرسەکانی مەرکەزی حکوومی وحیزبی دز، گەندەل و نەزانی بێ سنووری عێراقی لە جیلی پێشتر زور باش فێر بوونە و فێر ئەبن کە
بەرێوەبەرایەتی و بەڕێوەبردن(سەرۆك کۆمار، سەرۆکوەزیر، پەرلەمانتار، وەزیر و گوزیر، وەزارەتەکان، پارێزگار، سکرتێری حیزبی، مەلای
سیاسی،...هتد)، لە عێراق دا = دزی، گەندەلی و نەزانینی بێ سنووری جیاواز، ئاستەکی نزمی جیاواز، بێ شخسیەتی، بەرژەوەندی شخسي، خزمەت
کردنی ئەکتەری دەولي خارجي، تێکدانی فەزای گشتی،...هتد. پاژۆ بێ شخسیەت، نەزان پاژۆ.
- هەبوونی میلیشیای جورا جور لە سەرانسەری عێراق دا بە هیج جورەک لە بەرژەوەندی گەل و کومەلگای عێراق دا نیە لە ناو زەمان دا.
- خزمەت کردنی سەرۆك کۆمار، سەرۆکوەزیر، پەرلەمانتار، وەزیر و گوزیر، وەزارەتەکان، پارێزگار، سکرتێری حیزبی، مەلای سیاسی...هتد، لە
عێراق دا خزمەت کردنەکی زور زور تایبەتە =

Il s’agit d’un modèle particulier de gouvernance dans un cadre bien défini dont la déviance et l’anomalie politique, sociale, économique, religieuse, ethnique, psychologique, symbolique…etc, sont la base. Celles-ci non seulement renforcent et légitiment ce modèle, mais constituent le cadre de la pratique thérapeutique de l’Etat.

وهەر لە بەر ئەوەش عێراق ووڵاتەکی نەخۆش وبە بەردەوامي لە نەخۆشخانە دایە.
- پاش دروست بوونی تەجروبەکانی جیاواز وەک شەری بینی کورد و بەغدا، شیعە، سونني، چەند کۆدەتایەک، کۆدەتای سەدام حسین و دروستکردنی
دیکتاتۆرێتی بەعسی، شەر لە گەل ئێران و کوێت، ڕووخاندنی ڕژێمی سەدام و پەیدا بوومی ملیشیا، دیموکراسی شانۆیی و تایبەتی: "ماکوخدمات،
دزی، ئەکتەری دەولي ناوچەکە، گەندەلی، هەلبژاردن، حکوومەت، سەرۆك کۆمار، سەرۆکوەزیر، پەرلەمانتار، وەزیر و گوزیر، پارێزگار، حیزبی
جورا جور و مەلای سیاسی ...هتد"، جەماوەر، گەل و کومەلگای عێراقە زور گرنگە بە هیج جورەک نەبیت بە "دەزگا" یان ئالەتەک لە ژێر
دەسەڵاتەکي دز، گەندەل و نەزان. زور زور گرنگە عێراق خۆی رزگار کەت لە ئەم سیستەم و شێوەي بەرێوەبەرایەتی و بەڕێوەبردن، چونکە ئەم

سیستەم و شێوەازە تەنها سێ ئامانجی هەیە، سێ شت بوویان زور گرنگە: بەرژەوەندی شخسی و بەرژەوەندی ئەکتەری دەولی ناوچەکە؛ کۆیلە کردنی گەلی عیراق بە شێوەیەکانی جیاواز؛ عێراق وەک وولاتەکی دواکەوتوو بمێنێتەوە (تێکدانی فەزای گشتی، تالانی سروەت و سامانی عێراق...هتد).

- حەکیم، سەدر، نوری مالیکی، جعفری، بەرهەم سالح، حەلبوسیی، فولان وەزیر و گوزیر، هادی عامری، عادل، پەرلەمانتارەکانی عێراقی، عەبادی،...هتد، و سرکردەکانی حیزبەکانی کوردی زور چاک و باش ئاگاداری خووتان بن کە نە تەنها بێ شخسیەتن، بەلام لە هەمان کات دا هەموو عێراق پێویستە باش ئاگادار بیت کە دەرکەوتن، کۆتایی و ئامانجی ئێش و کاری ئەم بەرپرسەکانی حیزبی و حکوومی تەنها: کۆیلە کردنی کومەلگای عێراقە، تێکدانی فەزای گشتی و بەرژەوەندی شخسی و بەرژەوەندی ئەکتەری دەولی خارجیە. پاژۆ بێ شخسیەت پاژۆ.

- بەرپرسەکانی حیزبی، حکوومی لە سەرانسەری عێراق دا بە شێوەیەکی زور زور شارەزا و زانا تەواوکەری یەکترن بو خزمەت کردنی ئەکتەری دەولی ناوچەکە و بەرژەوەندی شخسی و کۆیلە کردنی کومەلگا،...هتد. تێکدانی سیستەمی دزی، گەندەل، نەزان و کۆیلە کردنی عێراق لە بەغدا پێویستە تێکدانی هەمان سیستەمیش بیت لە سلێمانی وهەولێر.

- خۆپێشاندانەکانی نارەزایی حیزبی یەک ملێونی سەدر یان فولان بەرپرسێ حیزبي هیچ هیچ فایدە، سوودی نییە. بو؟ چونکە بەر پرسي حیزبی وحیزب زور نەزان، ئاستەکی نزم و بێ شخسیەتن=La production et la reproduction des anciens paradigmes

- گەلی عێراق پێویستە باش ئاگادار بیت کە بە هیچ جورەک کاتی دیکتاتۆرێت یان ئەم سیستەم و شێوەي بەرێوەبەرایەتی و بەڕێوەبردنی نزم، نەزان، دز، گەندەل...هتد، بە هیچ جورەک لە عێراق نەماوە.

-En Irak la position du pouvoir et/ou pouvoir de la position comme le couple tradition-pouvoir, dont l'ensemble de la classe politique est l'incarnation, est dominé par un mal, une maladie : la politique déguisée, légitimée, légalisée (les élections, la constitution,…) qui a tous les éléments à sa disposition pour son organisation, empêchant ainsi un vrai changement positif. Guérir la société de cette maladie chronique est une nécessité.

- بەرپرسەکانی حیزبی لە هەموو عێراق دا(مەلای سیاسی، پەرلەمان، وەزارەتەکان، سەرۆك كۆمار، سەرۆكوەزیر، پەرلەمانتار، وەزیر و گوزیر، پارێزگار، سکرتێری حیزبی، ...هتد) بە هیچ شێوەیەک لە خزمەتی فەزای گشتی، ئەکتەری تاکەکەس، کومەلگا، ئایندە و پاشەڕۆژ دا نینە. بو؟ چونکە خاوەنی ئاستەکی نزم، نەزان زور زور خۆپەرست، دینار و دونیا پەرەست وMaipulateur et manipulé."

بو نموونە: پاش ڕوخاندنی ڕژێمی بەعسی، ئایا گەلی عێراق ئاگادارە کە تەنها بە دینار و دولاری دزی بەرپرسەکانی حیزبی و حکوومی، عێراق ئێستا خاوەنی هێلێکی شەمەندەفەری زور باش بوو. هوشیار بارزانی گووت " مێژووی عێراق بە ڕوونی پێشان دەدات کە شتی کە بەردەوام بوویە ئەوەیە کە عێراق لە ژێر کۆنترۆلی چەند کەسێکی زور نەزان، کە بینین وبیرکردنەوەیەکی زور تەسک و بچووك دا بوویە لە ناو زەمان دا. ئێستا هەندێک کەس وەک ڕۆشنبیر، سیاسەتمەدار، ڕۆژنامەنووس،...هتد، دەڵێن کە ئێستا عێراق لە کاتیtransition periodدایە، پاژۆ بێ شخسیەت پاژۆ."

زور بە سادەیی و بە کورتی، هوشیار بارزانی گووت "بە شێوەیەکی "مەکرو" دەتوانین بڵێن کە گورانکاری شانۆیی = هەمان رفتار، کردار، بینین و بوچوونی...هتد، سرکردەکانی پێشترە بەلام لە ناو چوارچێوە و دیکۆرەکی جوانتر و باشتر وەک: هەلبژاردن، دیموکراسی، کابینەی تازە، یاسایی پەرلەمان، کونگرەی جوراجور،بەرپرسی گەنجتر،...هتد. گۆڕانکاری لە مێژووي عێراق دا، گۆڕانکاریەکی شانۆیی بوویە کە تایبەتمەندیەکاني خۆی هەبوویە لەژێر هەر دەسەلاتەک وسیستەمی کە ئێستا پەیدا بوویە بەردەوام بوونی کلتوری ژەهراوی زور نزم، توندوتێژی، خیانەت، وەحشی، گەندەل ونەزانی...هتد، بەرێوەبەرایەتی وبەڕێوەبردن لە عێراق دایە. وئەم کلتورە بە % وشێوەیەکانی جیاواز، زور بە هێزە لە خۆرهەلاتی ناوەڕاست دا."

Il s'agit de rupture dans la continuité.

En Irak l'espace de l'esthétique domine l'espace du pouvoir et du changement, lesquels sont dominés par le népotisme, la corruption sans frontière, le clientélisme, le régionalisme, le communautarisme et le non savoir-faire. La classe politique n'est plus en phase avec "l'esprit du temps "et la société.

خۆرهەلاتی ناوەراست، خۆرهەلاتی توندوتێژی، خیانەت، وەحشی، گەندەلی، دزی وخۆرهەلاتەکە کە زۆرینە بو بە کۆیلەی چەند کەسێک.

زور پێویستە کە گەلی عێراق بە شێوەیەکی گرنگ "انڤێستمێنتەکی1" گەورە بەکەت لە ناو وێژدانی شخسی و جەماوەری خۆتان بو دروست کردنی خەتەکی تر2 لە زەمان دا. نە بە شێوەیەکی میکانیکي، بەلام بە راستەقینە، گەلی عێراق پێویستە نقوم ببێت بە شێوەیەکی زور قوول لە ناو وێژدانی شخسي و جەماوەری خۆتان و هەست بەکەن بە هەست کردني ئەوەي کە کاتی ئەم بارودوخی زور ئالوز نەماوە. مەلای سیاسی و بەرپرسەکانی حکوومی وحیزبی لە سەر کەراتێ چی ئەکەن؟ یان خدروک لە سەر کەراتێ چی ئەکەی؟

ئەنجامی ئەم ئەرتیکلە چییە؟ هوشیار بارزانی گووت" پاش تەجروبەکانی پێشوو تر کە ژەهراوی، توندوتێژی، خیانەت، وەحشی، گەندەل و زور نزم بوون کاتی ئەوەهاتووە کە عێراق خۆی رزگار کەت لە ئەم کلتوری بەرێوەبەرایەتی و بەڕێوەبردنی کۆیلە کردنی ئینسان و کومەلگا. ئایا رزگار کردنی عێراق لە ئەم بارودوخی زور پیس و ئالوز لای: ئەنجومەنی ئاسایشی نەتەوەیەکگرتووەکانە، پەرلەمانی عێراقە، فولان سەرۆك كۆمار، سەرۆكوەزیر، فولان حیزب، مەلای سیاسی، پەرلەمانتار، وەزیر و گوزیرە،...هتد؟ نە. بنەرەتەکی پاک کە خارجی زەمانە، گەل وکومەلگای عێراق دوو هوکاری بنەرەتینە بو ئەم گورانکاری زور قوولی جوراجور لە سەرانسەری عێراق دا. بنەرەت پێویستە بنەرەتەکی زور پراگماتیک3 بیت لە ناو زەمان و فەزای گشتی جیاواز دا. ئێستا هەموو فەزای سیاسی(سەرۆك كۆمار، سەرۆكوەزیر، فولان حیزب، مەلای سیاسی، پەرلەمانتار، وەزیر و گوزیر، پارێزگار، بەرپرسەکانی حیزبی، حکوومی،...هتد)، بە شێوەیەکی زور بە هێز دژی بەرژەوەندی فەزای گشتیە. زور زور گرنگە کە نە تەنها خۆپێشاندانەکانی نارەزایی بەردەوام و بە هێزتر بن، بەلام لە هەمان کات دا هەموو چینەکانی کومەلگا پێویستە بەشدار بن بو دروست کردنی حەرەکەیکی سەرانسەری لە هەموو عێراق دا. پێویستە هیچیتر کومەلگا و جەماوەری عێراق بە هەڵە نەچن." = وەرە.

بلاوکردنەوی ئەم ئەرتێکلە بە شێوەیەکی تایبەت لە ناو هەموو فەزای گشتی لە عێراق دا زور گرنگە.

IL est important d'accélérer ce processus de changement de manière concrète.

م.امین

1-Investment
2-Une autre ligne de temps
3-Pragmatique, être terre à terre